

Neli Hariduskultuuri Walter Leirmann 1993

Soovitan seda raamatut lugeda, kui Sind huvitavad erinevad lähenemised õppimisele ja õpetamisele. Kõigil neljal hariduskultuuril on erinevad sõnumid ja erinevad kontseptsioonid, strateegiad ning missioon. Huvitav on kindlasti jälgida ja arutleda kõigis erinevates hariduskultuurides koolitaja (õpetaja) ja õpilase rollide üle.

Kuigi lõpetuseks ütleb autor – Kui oled oma kontseptsioonid läbi analüüsinud, näiteid toonud ja mudeleid loopinud, heida mosaiigile pilk peale ja pühi see minema. Sinu lõppväide peaks olema: need olid võimalused, järelused puuduvad, me ei saa milleski kindlad olla. (...) Või on see kõik lihtsalt viiendda hariduskultuuri – las minna! – väljendust: igaüks segagu oma kokteilid ise.

Raamatu põhiline väärtus andragoogi jaoks ongi see, et on võimalik laiendada oma silmaringi, lugeda ja mõelda kaasa erinevate kultuuride dimensioonide osas, kuid lõppotsuse ja arusaama peab kujundama lugeja/andragoog ise.

Raamatud ära toodud hariduse paradoksid:

1. Pedagoogikat ja andragoogikat ei peeta “tõelisteks” teadusteks, vaid pigem praktika valdkondadeks;
2. Kaasaegne teadus ei pea haridusküsimusi olulisteks;
3. Pedagoogika ja andragoogika on distsipliinidena liialt noored ning peavad kasvama ja arenema;
4. Pedagoogika ja andragoogika on liiga isoleeritud ning killustunud, et olla partneriks laias multidistsiplinaarses debatis.

Autor soovib õppida elama pluralismis (paljusus, mitmekesisus (ÕS, 2018)), mitmete paradigmat (püsiv ja üldtunnustatud mõistete, seaduste ja meetodite süsteem, millel rajaneb uurimine ja õpetamine (ÕS, 2018)) kui “reaalsuse tunnetamise põhimudelite” kooseksisteerimise ja vastasseisu paradoksiga.

Raamatus on kirjeldatud ära nelja erineva hariduskultuuri dimensioonid. Selleks, et oleks võimalik aru saada võimalikult kompaktselt neist, kirjeldan siinkohal ära erinevad kultuurid:

Ekspertkultuur

Teadmiste võim annab võimu elu üle.

Selles hariduskultuuris on missiooniks anda inimestele teadmisi ja muuta nad kriitlisteks, refleksiivsed kodanikud on kriitlise ühiskonna aluseks.

Hariduse ekspertkultuuri paradigma kui kirjeldus kindlaksmääratud teadmiste ülekandest on kognitiivse õppimise kontseptsiooni ja kognitiivse instrueerimise tuumaks.

Inimesekäsitlus: Homo Sapiens. Ühiskonna käsitlus: valgustunud ühiskond

Põhieesmärk: ratsionaliseerimine. Missioon: Koolitada kriitilisi kodanikke valgustunud ühiskonnale

Õppimiskonseptsioon: kognitiivne infotöötlus (võrdlev, eesmärgile suunatud, võrgustik, kontekst)

Strateegia / protsessi funktsioonid (mudel): ratsionaal-empiiriline

1. Teadmiste otsing;
2. Veenmine;
3. Katse/ otsus;
4. Teadmiste avardamine.

Koolitaja positsioon: ekspert. Õppija positsioon: Info töötleja/ probleemi lahendaja.

Tugevused: ratsionaalsus/ probleemide lahendamine. Nõrkused: logotsentrism – tundetus väärtuste/emotsioonide suhtes.

Insenerikultuur

Tegevusele suunatud haridus muudab maailma.

Teadmiste levitamine rahva hulgas, et suuta lahendada oma arvukatele probleemidele ja reageerida väljakutsetele.

Inimesekäsitlus: Homo faber. Ühiskonna käsitlus: profesionaliseerunud ühiskond.

Põhieesmärk: tegevuse asjatundlikkus. Missioon: koolitada oskuslikke tegutsejaid efektiivsele sotsiaalsele süsteemile.

Õppimiskonseptsioon: tegevusstruktuuride edasiandmine (õppimine tegevuse kaudu)

Strateegia / protsessi funktsioonid: sotsiaal-tehnoloogiline

1. Puudujäägi diagnoos;
2. Tegevuskava;
3. Koolitus;
4. Eksperiment;
5. Täideviimine.

Koolitaja positsioon: planeerija või protsessi juht. Õppija positsioon: otsustaja / tegutseja

Tugevused: planeerimine ja tehniline loovus. Nõrkused: tehnotsentrism – kalduvus tegutseda.

Prohvetikultuur

Palverännak uude maailma.

Inimesekäsitlus : Homo viator. Ühiskonna käsitlus: Moraalne kogukond

Põhieesmärk: Moraalse teadlikkuse tõstmine. Missioon: harida väärtusteadlikke kodanikke vabale ja õiglasele ühiskonnale.

Õppimiskonseptsioon: õppimine moraalse eeskuju varal (väärtuste edasiandmine, selgitamine)

Strateegia / protsessi funktsioonid: normatiiv – transformatiivne

1. Teadlikukssaamine
2. Vastastamine
3. Mobiliseerimine
4. Ühinemine

Koolitaja positsioon: teadvustaja, moraalne eeskuju. Õppija positsioon: tähenduste looja, moraalne aktivist.

Tugevused: Orienteeritus väärtustele ja perspektiivne ümberkujundamine. Nõrkused: moraliseerimine ja pragmatism.

Kommunikatiivne kultuur

Olla tähendab suhelda, õppida tähendab olla dialoogis. Võib ka öelda, et see on kõigi varem nimetatud kultuurida ja nende kontseptsioonide, mudelite ja praktika kriitika.

Inimesekäsitus: Homo dialogalis. Ühiskonna käsitus: kommunikatiivne elumaailm.

Põhieesmärk: kommunikatiivsuse stimuleerimine. Missioon: arendada tegutsejate kogukonda dialoogi kaudu.

Õppimiskontseptsioon: avatud kogemuslik õppimine (empaatia, illokutsioon, perlokutsioon)

Strateegia / protsessi funktsioonid: dialoogiline / arengule suunatud

1. Elumaailma uurimine
2. Vajaduste väljendus
3. Konsensuslik tegevus

Koolitaja positsioon: suhtleja ja julgustaja. Õppija positsioon: kogemuste ekspert ja partner.

Tugevused: orienteeritus elukogemusele ja kogukonna ülesehitamisele. Nõrkused: globaliseerumise ignoreerimine.

Nii nagu alguse osas läbi kirjaniku sõnade väljendusini saan ka lõpetuseks öelda, et raamatu väärtuseks on see, et on võimalik tutvuda erinevate kultuuridega, kuid ei saa anda kindlat retsepti, mida kindlas situatsioonis kasutada. Igas koolitussituatsioonis ja olenevalt sihtgrupist on võimalik kasutada ja kokku miksida erinevate kultuuride mudeleid. Usun, et läbi selle kuidas areneb koolitaja subjektina, muutub ka koolitaja mõttemaailm, mis võimaldab läbi enesearengu liikuda ja kasutada just sellist mudelit, mis on koolitajale kõige iseloomulikum.

Lisaks on kindlasti huvitav analüüsida erinevate sihtgruppide enda positsioone õppijatena – kuidas käituvad koolitusel erinevad inimesed ja millise positsiooni peaks endale võtma koolitaja, kuidas on kõige kiirem viis õppijani jõuda.

Huvitav kokkulangevus oli minu jaoks raamatu puhul veel ka see, et lõppsõnas kasutab autor hariduskultuuride sidumiseks metafoori aed. Kuna ka ma ise olen kogu õppimise ja andragoogiks saamise/kasvamise protsessi kirjeldanud enda jaoks läbi sama metafoori. See paneb mõtlema, et kõik need teadmised ja paradoksid on tegelikult andragoogis kuskil sees olemas ning need tuleb vaid ise üles leida.

